

Туровець Олександр Володимирович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри господарського права і процесу

ЩОДО ЗНАЧЕННЯ АНАЛОГІЇ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Аналогія є важливою правовою категорією, яка застосовується як матеріальним так і процесуальним правом, що свідчить про її комплексний характер. Так, на думку Т.В. Шевченко існує міжгалузева аналогія, яка є застосуванням до конкретних відносин нормативного припису, який регулює подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних, споріднених галузях. Автор зазначає, що при цьому закладено важливий момент – економність нормативного матеріалу: коли є можливість застосувати відпрацьоване в інших галузях, то немає сенсу приймати нові норми [1, с. 24].

Значення аналогії полягає у забезпеченні загальних засад судочинства, які визначені у ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2], а також щодо самої процедури розгляду господарської справи у разі відсутності відповідної норми права. Судова практика зазначає, що при аналогії закону застосовується норма, що регулює подібні правовідносини. Аналогія права передбачає застосування загальних засад законодавства. При цьому необхідно довести, що саме на підставі цього принципу повинні бути врегульовані відповідні відносини [3].

У процесуальній літературі жваво обговорюється питання щодо значення аналогії у відповідному інстанційному судочинстві. Слушною є думка про те, що призначення процесуальних норм полягає у забезпеченні реалізації матеріальних норм у випадку виникнення різноманітних відхилень від нормального розвитку цих відносин та їх захист. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні необхідних умов правового регулювання, реалізації прав, свобод

і законних інтересів громадян. Адже ефективність правової системи в контексті її спрямованості на забезпечення і захист прав і свобод людини і громадянина визначається реальністю та ступенем надійності механізму здійснення матеріальних норм [4, с. 62]. Так, Божок В. О, наприклад, у своєму дисертаційному дослідженні, зазначав: «Юридичне призначення інституту аналогії полягає в правовій оцінці дій, які безпосередньо не врегульованих нормами права. Він створює умови для функціонування права як динамічної системи, дозволяє праву в один і той же час бути стабільним і гнучким інструментом регулювання суспільних відносин» [5, с. 17]. З такою думкою складно погодитись, оскільки, аналогія за своєю суттю є певним правовим механізмом, який служить для врегулювання суспільних відносин, які не в повній мірі або взагалі не врегульовані нормами господарського права та законодавства.

Важливим аспектом значення аналогії у процесуальному праві є те, що вона виступає дієвим засобом подолання прогалин. основними способами подолання прогалин у законодавстві в процедурі правозастосовної діяльності є аналогія закону та аналогія права [6, с. 28]. Так, на думку Е.Ш. Кемунарія, на сучасному етапі розвитку законодавства про кримінальне судочинство в ньому немає таких прогалин, подолання яких потребувало б застосування найбільш складного виду аналогії - аналогії права. Автор зазначає, що ні в літературі, присвяченій проблемам аналогії, ні в судовій практиці неможливо відшукати приклади використання кримінально-процесуального права за аналогією, що свідчить про відсутність практичної потреби в цьому виді аналогії. З огляду на це він пропонує долати прогалини кримінально-процесуального права лише за допомогою аналогії закону, під якою він розуміє спосіб подолання прогалин у законі, як рішення виникаючих у справі питань на основі найбільш близької за змістом норми - це застосування норми кримінально-процесуального права до ситуацій, які нею прямо не передбачені, але які аналогічні ситуаціям, що цією

нормою врегульовані [7, с. 8]. На думку автора, правила аналогії повинні поширюватися на ті випадки прогалин у кримінально-процесуальному законодавстві, коли в законі не визначений порядок для провадження самим же законом передбаченої дії [8, с. 213]. І. Зеленко, наголошуючи, що метою застосування аналогій є оперативне заповнення прогалин органами застосування, перш за все судовими [9, с. 61].

На нашу думку, значення аналогії полягає в наступному:

1. Інститут аналогії не суперечить чинному законодавству, не ігнорує його, а забезпечує найбільш ефективне і доцільне використання його норм. Аналогія є формою впровадження процесуального закону у практику, умовою повного та всебічного дослідження обставин справи.

2. Інститут аналогії є оперативним засобом подолання прогалин. Так, для того, аби усунути чи заповнити прогалину, слід звертатись до правотворчого органу (законодавця), що займе тривалий період часу. Це, зокрема, може привести до порушення строків, передбачених ГПК України, а отже – важливих гарантій прав учасників господарського провадження. Саме за допомогою аналогії можливо швидко, у межах строків встановлених законом, вирішити питання, які виникають у процесі господарсько-процесуальної діяльності, але не врегульовані ГПК України.

3. Основне призначення аналогії – своєчасне реагування на зміну та появу нових суспільних відносин, які потребують правової оцінки та вирішення. Якщо законодавець не завжди може швидко реагувати на новації суспільного життя, то аналогія дає можливість їх врегулювати на підставі вже діючих норм і принципів.

Слід також зазначити, що при застосуванні аналогії суттєве значення мають принципи права, які закріплюються в Конституції. Це обумовлено тим, що так як норми Конституції України є нормами прямої дії, то правозастосувач,

базуючись на власній правосвідомості, може мотивувати рішення у справі, посиляючись на конституційні норми.

Таким чином, маючи велике значення в праві, дослідження інституту аналогії представляє особливий інтерес у сфері господарсько-процесуального права. Подолання прогалин за допомогою інституту аналогії у господарському процесі дає можливість забезпечити належний юридичний захист прав громадян (здебільшого – суб'єктів господарювання), рівність учасників господарсько-процесуальних правовідносин, сприятиме укріпленню правового статусу особи, підвищенню рівня її соціальної захищеності у відносинах з державою.

Список використаної літератури:

1. Шевченко Т. В. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання / Т. В. Шевченко // Право і суспільство. - 2013. - № 1. - С. 23-26.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. в редакції від 15.12.2017 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. - № 31. - Ст. 545.
3. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісник господарського судочинства. - 2008. - № 3.
4. Колотова О.В. Допустимість застосування аналогії у галузях права / О.В. Колотова // Держава і право. — 2009. — Вип. 44. — С. 60-66.
5. Божок В. А. Институт аналогии в гражданском и арбитражном процессуальном праве: автореферат дис ... канд. юрид. наук. / В.А. Божок – М., 2005. – 22 с.
6. Фасій Б.В. Субсидіарне застосування норм цивільного законодавства в Україні: теорія і практика: дис ... канд. юрид. наук. / Б.В. Фасій – Одеса. - 2016. – 202 с.
7. Кемулария Э.Ш. Проблемы применения уголовно-процессуального закона по аналогии. Суд и применение закона. / Э.Ш. Кемулария - М., 1982. – 210 с.

8. Бачиашвили И.М., Зоидзе В.И., Капанадзе Т.Ш. и др. Актуальные проблемы советского права. / Под ред. И.М. Бачиашвили - Тбилиси, 1988. – 270 с.
9. Зеленко І. Правові передумови та методика використання юридичних аналогій / І. Зеленко // Підприємництво, господарство, право. – 2009. – №1. – С. 60- 63.